

The 1st Symposium of the ICTM Study Group on Audiovisual Ethnomusicology, Lubľana, Slovinsko, 24. – 27. augusta 2016

Novozaložená študijná skupina Audiovisual Ethnomusicology pri International Council of Traditional Music (ICTM), ktorá sa venuje využitiu audiovizuálnych médií v etnomuzikologickom výskume aj v sprístupnení jeho výsledkov, mala svoje prvé sympóziu v Lubľane (Slovinsko). Stretnutie sa konalo v dňoch 24. – 27. augusta 2016. Jeho hlavnými organizátormi boli: medzinárodná organizácia ICTM v spolupráci s Katedrou hudobnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity v Lubľane (Oddelek za muzikologiju Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani), Imago Sloveniae, Ústavom etnomuzikológie Slovinskej akadémie vied a umení (Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU) a kultúrnou a etnomuzikologickou spoločnosťou Folk Slovenija. Podujatie garantoval generálny tajomník ICTM a spoluzakladateľ novej študijnej skupiny prof. Svanibor Pettan. Vedecké stretnutie bolo spojené s programom 28. medzinárodného festivalu „Noci v Starom Meste Lubľana“ (Noči v stari Ljubljani), ktorý zahŕňal koncertné podujatia so širokým hudobnožánrovým záberom (aj z oblasti world music) pre verejnosť na námestiach v centre mesta.

Predseda novozaloženej skupiny, taliansky etnomuzikológ Leonardo D'Amico zdôraznil, že nejde len o vytvorenie ďalšej študijnej skupiny v rámci ICTM, ale aj o zrovnoprávnenie dokumentárneho filmu v etnomuzikológii, jeho uznanie ako vedeckej metódy dokumentácie a výskumu. Etnomuzikologické poznanie by sa nemalo chápať iba ako štúdium „humánne organizovaných zvukov“, vyňatých z kultúrneho kontextu a prírodného prostredia. Podľa jeho názoru, potvrdeného aj prezentáciami a diskusiami na sympóziu, natáčanie filmov v etnomuzikológii má veľký potenciál vo výskume a výučbe, rovnako ako pri zachovaní a šírení hudobných kultúr.

Jednotlivé príspevky, prednesené na prvom stretnutí študijnej skupiny, boli prezentované v rámci troch tematických skupín.

Téma **Teórie a metódy v audiovizuálnej etnomuzikológii** zaujala najväčšiu časť prispievateľov. Terada Yoshitaka sa na príklade špeciálneho bubnovania *taiko* v marginalizovanej komunite Buraku venoval problémom, ktoré majú etnomuzikológovia-aktivisti spoločné s filmovými dokumentaristami. Poukázal na dôležitosť dokumentovať nielen hudbu, ale aj sprievodné emócie, pohyby tela, výrazy tváre, kvalitu zvuku, rozprávanie. Dario Ranocchiaro a Eugenio Giorgianni v spoločnom príspevku prezentovali dva príklady, ako tvorba hudobných videoklipov môže byť výskumnou metódou v etnomuzikológii. Prezentácia Domenica Staitiho a Silvie Brunni o terénnom výskume magických rituálov v Maroku slúžiacich na dosiahnutie tranzu ukazuje, ako sa kamera môže stať súčasťou rituálu. To podnietilo provokatívne otázky o vzťahu medzi pozorovateľom a pozorovaným. Saida Yelemanova a Suinbike Suleimena prezentovali videozáznamy kazašskej *arka* hudby. Prostredníctvom analýzy obrazu migrantov v médiách Eckehard Pistrick poukázal na vytváranie ich kultúrnej odlišnosti. Yves Defrance na príklade 35-minútového filmu *Drumming in Kerala* o zvláštnostiach bubnovania v uvedenom regióne analyzoval nakrúcanie, strih a postprodukčné techniky dostupné etnomuzikológovi, ktorý pracuje sám v teréne. S poukázaním na výhody videa v porovnaní s audiom Giorgio Adamo venoval pozornosť výskumu filmového média, využívaných nahrávacích techník a ich dokumentárnej hodnote. Marita Fornaro Bordolli a Antonio Díaz prezentovali dokument o uruguajskom humoristickom polyfonickom žánri *murga*.

Téma **Nové výskumy** bola otvorená širokému spektru príspevkov. Charlotte Vignau vo vizuálnom výskumnom projekte alpskej hudby a jódlovania neskúmal hudobníkov, ale výskumníkov. Salvatore Morra poukázal na význam nových vizuálnych technológií a médií v procese oživenia hudobného nástroja *úd* v Tunisku. Jana Belišová zdôraznila význam vizuálneho záznamu pri výskume rómskych žalostných piesní na Slovensku a ich odraze v príbehoch spevákov. S diferencovaným prístupom k natáčaniu a antropologickému výkladu slávnosti v Albacete Julio Guillén Navarro dospel k záveru, že film je užitočným médiom aj pre analýzu pohybov. Matías Isolabella a Raquel Jimenez prezentovali nakrúcanie výroby malého jednoduchého keramického bubna v Maroku. Jennie Gubner predostrela myšlienku o zmyslovom filmovaní vo svojom výskume tanga v Buenos Aires.

Tému **Využitie audiovizuálnych archívov v etnomuzikologickom výskume** otvorila prezentácia Andrew Pacea venovaná sieti súkromných audiovizuálnych záznamov z maltskej Ghany. Jasmina Talam a Tamara Karača Beljak prezentovali audio-archív Ústavu hudobnej vedy v Sarajeve. Gerda Lechleitner predstavila viedenský Phonogrammarchiv s účelom zdôrazniť nutnosť archivácie a jej prispôsobenia vývoju médií. Isobel Clouter priblížila skúsenosti s navrátením historických audiovizuálnych zbierok na príklade spojenia medzi British Library a Nepálom ako miestom, kde boli zaznamenané jednotlivé nahrávky. Vzťah medzi starými (šelakovými) nahrávkami a dnešnými záznamami opísal Rolf Killius na prípade „morskej hudby“ z Arabského polostrova.

Na rozdiel od príspevkov s video-prílohami sa premietali v špeciálnej sekcii samostatné filmy opatrené anglickými titulkami, s krátkym úvodným vstupom autora a s diskusiou po premietaní filmu.

Prvé dva filmy sa tematicky viazali k hudbe rómskych komunit v Kosove. Film Svanibora Pettana (*Kosovo očami lokálnych rómskych/cigánskych hudobníkov*), venovaný hudobníkom z marginálnej etnickej komunity a ich lokálnej interpretácii populárnej

piesne Lambada, bol nakrútený v roku 1990 a publikovaný až v roku 2015. Domenico Staiti predstavil veľmi zaujímavý film o hudobníkoch, ktoré hrajú na tamburínach *def* ako sprievod k spevu na svadbách (*Kaida*). Okrem etnografických scén priblížil cenné nahrávky emických poznatkov o komplexných miestnych rytmických vzoroch. Film *El Abra* (Magdalena Mactas, Juan de Jager, Lucas Sgrechia) dokumentoval procesiu v argentínskych a bolívijských Andách, kde zohrávajú ľudové hudobné telesá významnú úlohu. Film *Bacchanal* (Eugenio Giorgianni) prezentoval karibský karneval (s populárnou hudbou a tancom) v Manchestri s dôrazom na miestny multikulturalizmus. Dva filmy sa zaoberali „neandertálskou flautou“, nájdenou v Slovinsku. Starší film dokumentoval archeologické aspekty a novší film jej hudobnú popularizáciu (Naško Križnar; Darja Korez Korčan, Haidy Kancler, Marko Hutter, Marko Kočvar).

Projekciu filmu *Fénixova pieseň* (Wu Tiang-Ming, *Song of the Phoenix*) moderoval Yu Hui. Tento hraný film, určený širokej verejnosti, poukázal na tradíciu ako cnosť cez interpretáciu ľudovej hudby. Film *Polyfónia: Albánske zabudnuté hlasy* (Björn Reinhardt, Eckehard Pistrick, *Polyphonia: Albania's Forgotten Voices*) ukázal transformujúcu a meniacu sa spoločnosť na príklade albánskych spevákov, ktorí spievajú tradičným viachlasným štýlom. Zvuky z ostrovov (Paolo Vinati, *Sounds from the Islands*) predstavil sekvencie o gajdách na chorvátskych ostrovoch. A napokon, Tera-da Yoshitaka predstavil zaujímavý filmový portrét ľudového hudobníka (*Samir Kurtov: A Zurna Player from Bulgaria*), realizovaný s mimoriadnou podporou a pomocou miestnych etnomuzikológov.

Zborník zo sympózia bude publikovaný vo vydavateľstve Zhejiang University Press, možno dúfať, že aj so sprievodným audiovizuálnym materiálom na špeciálnej internetovej stránke. Ďalšie sympóziu sa bude konať v Lisabone v októbri 2017. Na tomto prvom sympóziu do popredia vystúpili problémy, týkajúce sa etickej stránky nahrávania. Vznikli diskusie o tom, akému

publiku sú určené jednotlivé filmy, z čoho vyplynulo, že jednou z budúcich tém môžu byť rôzne druhy, typy etnomuzikologických filmov – kritické, umelecké, výchovné atď. Vzhľadom na to, že nahrávanie videí je dnes

už bežnou súčasťou práce etnomuzikológa v teréne, činnosť novozałożenej pracovnej skupiny v rámci ICTM bude dôležitá.

Jana Belišová

Karel IV. (1316 – 1378) a hudební odkaz jeho doby. Charles IV (1316 – 1378) and the Musical Legacy of His Era. Medzinárodná muzikologická konferencia, Praha, 10. – 11. novembra 2016

V novembri minulého roka sa v rámci osláv 700. výročia narodenia českého kráľa Karola IV. Luxemburského uskutočnila na Etnologickom ústave AV ČR medzinárodná muzikologická konferencia pod názvom *Karel IV. (1316 – 1378) a hudební odkaz jeho doby*.

Hlavnými organizátormi konferencie boli Kabinet hudobnej histórie Etnologického ústavu Akadémie vied Českej republiky (ďalej AV ČR) a Ústav hudobnej vedy Karlovej univerzity. Program vedeckého podujatia bol zameraný na výskum a analýzu stredovekej hudobnej kultúry doby Karola IV. a s tým súvisiacu prezentáciu najnovších výsledkov bádania. Program konferencie bol doplnený sprievodnými akciami: koncertom súboru *Schola Gregoriana Pragensis* s programom *Carolus IV – Rex et Imperator*, moderným komponovaným programom na tému *Osobnost Karola IV. v české hudbě 20. století* a exkurziou na Hrad Karlštejn.

Organizátori konferencie zostavili bohatý multiodborový program (z oblasti muzikológie, kodikológie, dejín výtvarného umenia), v ktorom figurovali vedeckí pracovníci z Čiech, Maďarska, Poľska, Nemecka, Izraela, Holandska, Slovenska a Rakúska.

Prvý blok konferencie „Chorální tradice – liturgie – prameny“ otvoril referát českej muzikologičky a súčasnej vedúcej Kabinetu hudobnej histórie Etnologického ústavu AV ČR Hany Vlhojvej-Wörner na tému *Mariánske alelujové spevy českého pôvodu druhej polovice 14. storočia*. Hlavným cieľom príspevku bolo predstavenie špecifického repertoáru mariánskych alelujových spevov, ktoré patrili v stre-

doeurópskom priestore a v Čechách k jednému z najpopulárnejších žánrov. V týchto spevoch možno pozorovať všetky dôležité zmeny neskorostredovekých kompozičných zvyklostí a nové štýlové trendy druhej polovice 14. storočia (napr. kolekcia mariánskych aleluj z tzv. *Mariánskeho graduálu PrM XII A 1* z konca 14. storočia). V popredí záujmu stáli najmä spevy na votívne omše, ktoré sa stali predmetom a vzorom ďalšieho napodobňovania a kontrafaktúrového spracovania. Alelujové spevy boli podobné rýmovaným modlitbám a melódiám, v ktorých prevládala neskorostredoveký E a F modus (*modus mixtus*) a po prvýkrát sa objavujú aj rýmované vsuvky (*cantus fractus*).

Príspevok maďarskej muzikologičky Ágnes Papp z Maďarskej akadémie vied *Žalmové diferencie v Antifonári Arnošta z Pardubic* predstavil špecifickú časť jedného z najdôležitejších hudobných prameňov českého stredoveku, monumentálneho trojzväzkového *Antifonára P 6* z Archívu Pražského hradu – z fondu Knihnice Metropolitnej kapituly sv. Víta. Autorka referátu prezentovala detailnú analýzu žalmových diferencií antifonára. Charakter a špecifické rysy (modifikácie, razúry, korektúry) oficiových spevov Prahy demonštrovala na príklade vnútornej analýzy jednotlivých tonálnych štruktúr antifón.

Český muzikológ David Eben priblížil v príspevku *...et ego nesciebam. Úvahy o rezponzóriu Vibrans miles lanceam z oficia sv. Kopie* neobyčajné zberateľské aktivity českého kráľa Karola IV. Produktom jeho nešvednej aktivity v cirkevnom živote stredove-